

Lars Erslev Andersen og Louise Wiuff Moe

Global eller regional jihad? Foreign fighters og al-Qaida-retorik i al-Shabaabs nationalistiske oprørskamp

Foreign fighters bliver set som en massiv sikkerhedstrussel for vestlige lande. Især Syrienskrigerne har senest været i fokus, men debatten startede langt tidligere, særligt med henvisninger til truslen som siges at udgå fra den somaliske oprørsgruppe al-Shabaab. Hvad er det empiriske grundlag for den påståede kobling mellem regionale konflikter, jihadgrupper og en stigende og massiv trussel mod Vesten? Er der entydige eksempler på, at al-Shabaab organiserer angreb eller rekrutterer og træner fighters til at vende tilbage til Vesten med henblik på at udføre terrorisme? Empiri fra åbne kilder og analyse af al-Shabaab indikerer, at denne påståede sammenhæng mangler empirisk grundlag men ikke desto mindre bliver brugt som legitimerende begrundelse for at udvide støtte til antiterrorismeinitiativer og øge ressourcer og beføjelser til efterretningstjenester.

Flere gange har EU's koordinator for antiterrorisme Gilles de Kerchove advaret om, at såkaldte *foreign fighters* udgør en massiv sikkerhedsrisiko mod Europa. Advarslerne steg efter en affære i Frankrig i marts 2012, hvor en franskmand med algerisk baggrund havde angrebet militærfolk og jøder i byerne Toulouse og Montauban. I alt otte blev dræbt og flere alvorligt sårede. Gilles de Kerchove pegede på, at i takt med at truslen fra det egentlige al-Qaida var faldende, havde man registreret en stigning i antal personer, der rejser til konfliktzoner og vender tilbage som potentielle terrorister (Star Tribune, 2012). Tilsvarende udtalte den tidligere chef for Politiets Efterretningstjeneste (PET) Jakob Scharf i 2013, at personer, der fra Danmark rejser til konfliktzoner, såkaldte *foreign fighters*, ved deres hjemkomst udgør den pt. største sikkerhedsrisiko mod Danmark (Berlingske, 2013; Politiken, 2013). Center for Terroranalyse (CTA) under PET har ligeledes flere gange advaret om denne trussel, fx i sin trusselsvurdering fra 12. december 2014 (CTA, 2014).

I den danske og europæiske debat citeres særligt Magnus Ranstorp, forskningsdirektør ved Center for Asymmetrisk Trussel ved den svenske Forsvarshøjskole, ofte i sin rolle som terrorismeforsker for den store sikkerhedsrisiko, *foreign fighters* udgør. Samtidig drager forskeren og "statstjænsteman" (Ranstorps egen betegnelse i privat e-mail) i lighed med Gilles de Kerchove en direkte forbindelse med organiserede jihadgrupper i regionale kampe og ter-

rorisme i Europa. Således udtalte Ranstorp efter et terrorangreb i Nairobi i september 2013, at angrebet ville betyde, at al-Shabaab næste gang “vil ramme mål i Europa” (Okstrøm og Jørgensen, 2013). Som dokumentation for den generelt voksende trussel i forbindelse med foreign fighters henviser Ranstorp til sine mange samtaler med europæiske efterretningstjenester (Weekendavisen, 2014). Tilsvarende henviser såvel danske som udenlandske efterretningskilder, vi har talt med, til klassificerede sager og materiale (altså hemmelige for offentligheden og forskningen), når de forespørges om empirisk belæg for sikkerhedstruslen fra foreign fighters.

Selvom det i dag mest er Syrien, der nævnes som træningssted for terrorister, har det dog i årevis været Somalia, der gang på gang er blevet henvist til. Nærværende artikel koncentrerer sig om den terrortrussel, der ifølge tjenester, Ranstorp og andre udgår fra den somaliske oprørsgruppe al-Shabaab.

Formålet med analysen er at tilvejebringe et kvalificeret grundlag baseret på empiri tilgængelig i åbne kilder til vurdering af den påståede kobling mellem regionale konflikter og oprørskampe, jihadgrupper og en stigende og massiv terrortrussel mod Vesten. Kort sagt undersøges spørgsmålet: Er der empirisk grundlag for den ofte fremsatte påstand om, at al-Shabaab udgør en sikkerhedstrussel mod Danmark og andre europæiske lande?

Denne diskussion af truslen fra al-Shabaab mod mål i Europa enten i form af, at al-Shabaab direkte organiserer angreb eller rekrutterer og træner foreign fighters til at vende tilbage til Europa med henblik på at udføre terrorisme, er ikke grundigt undersøgt, på trods af at henvisninger til al-Shabaab og Somalia har været centrale som grundlag for en række europæiske (og danske) udenrigspolitiske initiativer.

Således er artiklens problemstilling relevant, både når det drejer sig om at forstå og forholde sig til de personer, der fra Vesten drager til Somalia for at tilslutte sig al-Shabaab, og i vurderingen af de udenrigspolitiske initiativer, herunder såkaldte Countering Violent Extremism (CVE) strategier, som Danmark bruger bistandskroner på med den begrundelse, at det er nødvendigt at bekæmpe terrortrusler og ekstremisme dér, hvor de opstår, for at forhindre, at de manifesterer sig i Europa: “For at gøre Danmark mere sikker”, som den daværende udviklingsminister Søren Pind udtrykte det i 2010, da han med direkte reference til Somalia lancerede sit projekt om at bekæmpe ekstremisme med udviklingsmidler (Berlingske, 2010). Sagt i al enkelhed er det en væsentlig begrundelse, også for den socialdemokratisk-radikale regering under Helle Thorning-Schmidt, at anvende bistandsmidler på CVE-projekter i Østafrika, fordi Danmark derved bekæmper en ekstremistisk gruppe som al-Shabaab, der ellers ville udgøre en (større) terrortrussel mod Danmark. Præmissen for denne

begrundelse er, at al-Shabaab udgør en global trussel, herunder en trussel mod mål i Europa (Danmark). Denne præmis er imidlertid ingenlunde selvindlysende og bør analyseres, hvilket er nærværende artikels hovedanliggende.

Naturligvis kan personer, der rejser rundt i verden, herunder til konfliktzoner, udgøre en sikkerhedsrisiko, uden at de er direkte trænet til at udføre terrorisme i Europa eller er organiseret og styret af jihadgrupper i konfliktzoner. Ligesom personer i vestlige samfund kan tilslutte sig ekstremistiske og voldelige strategier, enten fordi de er inspireret af ekstremistiske grupper og i sympati stræber efter at gennemføre militante aktioner, eller fordi de af andre, undertiden patologiske, grunde bliver voldelige. I nærværende artikel er det imidlertid ikke "soloterrorisme" (med PETs ord), der er det primære fokus, men den påståede forbindelse mellem jihadgrupper, in casu al-Shabaab, og foreign fighters som en central sikkerhedstrussel for vestlige lande, der analyseres: et forhold der politisk både begrunder og legitimerer en lang række initiativer, der skal forhindre respektive straffe foreign fighters samt begrunde udenrigspolitiske CVE-programmer finansieret over bistandsmidler.

Debatten om Al-Shabaab og foreign fighters

Truslen fra foreign fighters fremstilles som alvorlig, og der igangsættes mange initiativer for at modgå den. Således har EU-Kommissionen i sit store anti-radikaliseringsskema Radicalisation Awareness Network (RAN) nedsat en arbejdsgruppe, der fokuserer på foreign fighters. Formålet er at kortlægge motivationer for Syrienkrigere, anbefale tiltag til at modvirke at personer rejser af sted, samt at udvikle metoder til at følge og tackle dem, når (eller hvis) de vender tilbage (Europa-Kommissionen, 2014). Arbejdsgruppen ledes af Peter Knoope, hollandsk diplomat og tidligere direktør for International Centre for Counter-Terrorism – The Hague (ICCT), hvor han aktuelt er tilknyttet som forsker, og ovennævnte Magnus Ranstorp.

Når vurderingerne af sikkerhedsrisikoen og terrortruslen fra foreign fighters kommunikeres offentligt, står det dog klart ved nærlæsning af disse vurderinger, at de ikke baseres på hverken entydigt eller solidt empirisk grundlag. Som basis for vurderingerne og dokumentationen henvises som nævnt til klassificerede samtaler med efterretningstjenester eller til klassificerede sager; i en kritik i *Weekendavisen* af den tidligere chef for den britiske efterretningstjeneste MI6, Richard Dearloves vurdering af sikkerhedsrisikoen som moderat udtalte Ranstorp således: "Dearlove tager fejl. Alle europæiske efterretningstjenester – og jeg har talt med dem alle – er enige om, at der er tale om en kæmpetrussel, og vi er allerede ved at se den materialisere sig" (*Weekendavisen*, 2014). Heller ikke i sin egen artikel i *Lawfare* "Scandinavian foreign fighters – trends and les-

sons” (Ranstorp, 2014) henvises til konkrete eksempler på terrorisme udført af Syrienkrigere. Tilbage står, at tænketanke, Ranstorp og efterretningstjenester alle henviser til de samme få eksempler, tilsyneladende i mangel på mere solidt empirisk grundlag.¹

Henvisninger til klassificeret materiale og vurderinger fra efterretningskilder danner ydermere grundlag for en del af forskningen på området. Et af pionerarbejderne i analysen af truslen, den norske forsker Thomas Hegghammers studie i artiklen “Should I stay or should I go” (2013), benytter sig fx i udstrakt grad af klassificeret materiale, har forskere på DIIS konstateret: Hegghammer, der er en internationalt anerkendt forsker i terrorisme, analyserer i sit studie en lang række terrorsager med henblik på at se, hvilken rolle foreign fighters har spillet i dem. I de åbne kilder er der derimod særdeles få eksempler på, at foreign fighters fra Syrienkonflikten enten som organiseret af etablerede jihadgrupper i Syrien (eller Irak) eller som *lone wolf*-aktører, har stået bag terrorisme i Europa.

Angrebet på det franske satireblad *Charlie Hebdo* 7. januar 2015 blev af kommentatorer fra starten knyttet sammen med foreign fighter-problematikken, og Ranstorp udtalte således til forskellige medier, at han frygtede, det var Syrienkrigere, der stod bag (Ekstra-Bladet, 2015 og adskillige andre medier). Som belæg for antagelsen henviste de til den store grad af professionalisme, hvormed attentatet var blevet udført, som ifølge kommentatorerne indikerede militær træning – et synspunkt, der i øvrigt blev draget i tvivl af militærkyndige eksperter (Thomas Galasz Nielsen i *DR P1 Orientering*, 8. januar 2015). Hurtigt viste det sig, at gerningsmændene havde en lang historie i ekstremistiske miljøer i Paris, der gik mere end ti år tilbage, at den ene selv havde opsøgt træning i Yemen, men at ingen af dem havde foreign fighter-baggrund. Det var under fængselsophold i Frankrig, at Amedy Coulibaly konverterede til radikal islam, og også her at han mødte Kouachi. Ikke desto mindre vedblev deres udåd at blive knyttet til foreign fighter-problematikken, og den danske justitsminister annoncerede således i medierne, at PET skulle have flere midler til at håndtere problemet, ligesom regeringen nu ville fremskynde et lovforslag, der skulle fratage potentielle Syrienkrigere deres pas (Mette Frederiksen til *Politiken*, 8. januar 2015). Der er således ingen tvivl om, at foreign fighter-problematikken både er fremmede for terrorksperters karrierer, giver politikere mulighed for at vise handlekraft samt legitimerer øgede bevillinger og udvidede beføjelser til efterretningstjenester – på trods af at større fokus på foreign fighter-problematikken ikke ville have forhindret Hebdo-attentatet, og det kunne i stedet undersøges, om fokus på denne problematik faktisk har fået efterretningstjenesten til at undervurdere truslen fra soloterrorisme (Erslev Andersen, 2015).

Præcis de samme overvejelser kunne gøres i forhold til skudattentaterne i København 14. og 15. januar 2015 og regeringens efterfølgende forslag til en terrorpakke 19. januar, hvor der foreslås afsat knap 1 milliard kr., der primært skulle gå til at styrke efterretninger om Syrienkrigere på trods af, at gerningsmanden heller ikke i denne tragiske episode var Syrienkriger.

Artiklen indskrives sig i to delvist forbundne debatter i international forskning og policy-litteratur. For det første i den ovennævnte debat om risikoen fra foreign fighters, der startede med al-Shabaab og tilstrømningen af krigere både fra USA og Europa til Somalia og blev intensiveret i forbindelse med den syriske borgerkrig og efterfølgende fremkomsten af Islamisk Stat (IS). Denne debat vedrører også problemstillinger omkring, hvorvidt de nationale og udenrigspolitiske initiativer i forbindelse med regionale konflikter og foreign fighters aktivitet reelt modvirker radikalisering og reducerer terrortrussel, eller om interventioner risikerer at virke mod hensigten. Dette er ikke artiklens primære fokus, men vores analyse af motivationer og dynamikker, der er centrale i al-Shabaabs kamp, har ikke desto mindre direkte relevans for denne debat. Polerne i debatten spænder fra myndigheder, forskere og tænketanke, som vurderer risikoen fra foreign fighters til at være høj (The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, ICSR 2014 og Center for New American Security, CNAS, se Rand og Vassalo, 2014), til forskning, der konkluderer, at antiradikaliseringsskemaer udgør en større trussel end truslen fra foreign fighters, således som forskerne Didier Bigo, King's College, Laurent Bonelli, Nanterre Universitet, Emmanuel-Pierre Guttet, Manchester Universitet og Francesco Ragazzi, Leiden Universitet fastslår i en rapport udarbejdet for EU-Parlamentet (Directorate-General for Internal Policies, 2014). Diskussionen om radikalisering og antiradikalisering sammenfattes bedst i tre rapporter af forskeren Tobias Gemmeli (Gemmeli 2014a, 2014b, 2015).

Den anden debat drejer sig om vurderingen af den globale terrortrussel, nærmere bestemt al-Qaidas styrke og gruppens relation til lokale og regionale oprørsgrupper. Siden præsident Obama i 2009 intensiverede jagten og likvideringerne af al-Qaeda-ledere og -operatører i form af målrettede drab ofte udført af droner (førerløse fly), er det klassiske al-Qaidas styrke ifølge en lang række forskere, analytikere og myndigheder blevet reduceret betragteligt. På en konference Washington i tiåret for 11. september-angrebet konkluderede CNN-korrespondent og forfatter Peter L. Bergen som en sammenfatning på konferencen, at al-Qaida ikke længere udgjorde "an existential threat". Dermed blev den globale terrortrussel set som stærkt aftagende, eftersom alene al-Qaeda har formået at true globalt (det diskuteres nu, om IS på sigt kan overtage al-Qaidas' rolle som global trussel, men det er i høj grad uklart og afhænger

af forløbet af den igangværende konflikt). Heroverfor pegede andre analytikere på, at nok var al-Qaidas seniorlederskab betydeligt svækket, men tilknyttede grupper var særdeles aktive i regionale konflikter i Nordafrika, Sahel, Arabiske Halvø, Syrien, Irak – og gruppen al-Shabaab i Somalia. Fra denne synsvinkel blev de regionale “al-Qaida grupper” sammen med et stigende antal foreign fighters set som trusselsforhold, som erstatter den gamle globale trussel fra al-Qaida og er mindst lige så bekymrende set fra et vestligt synspunkt: Selvom den globale operative logik var transformeret til mere regionale kampe uden for Vesten, var situationen og den opfattede globale trussel mindst lige så bekymrende, som da al-Qaida var stærkere og globalt operativ. Denne diskussion sammenfattes i to artikler i bogen *Terrorisme og trusselsvurderinger*, som DIIS udgav i 2014 (Erslev Andersen, 2014; Hove, 2014).

Nærværende artikel fokuserer på, hvorvidt al-Shabaab organiserer og/eller er direkte involveret i terrorisme uden for Afrika. Vi har gennemført grundige og omfattende søgninger på eksisterende offentligt tilgængelige kilder og analyser (policy og forskning). Materialet i undersøgelsen inkluderer de kendte sager, hvor al-Shabaab påstås at have været involveret.

Det er således på baggrund af grundige og omfattende søgninger på eksisterende offentligt tilgængelige analyser (policy og forskning)² at vi konstaterer, at der faktisk er tale om overraskende få sager, helt som tilfældet er med sager om foreign fighters fra Syrien (se også van Zuijdewijn, 2014). Det lille antal er i sig indikativt for omfanget af truslen, men er tillige symptomatisk for manglen på substantielt empirisk stof i studiet af radikaliserings, terrorisme og foreign fighters. I forskningssammenhæng og i policy-studier er denne mangel på empiri et gennemgående problem, der ofte sløres i suggestive spekulationer, der så citeres igen og igen og derved kommer til at fungere som surrogat for empiri. Det er naturligvis i vores studie også en begrænsning, at der ikke er mere empiri til rådighed, men dels antyder det, at problemet med foreign fighters måske er overgjort, dels er det en væsentlig pointe i analysen faktisk at understrege problemet med begrænset empiri, fordi det i sig selv åbner for en seriøs diskussion af holdbarheden af de konklusioner, der drages i de mange tænketanksrapporter, der netop igen og igen citerer den samme sparsomme empiri. De sager, vi har fundet med påstået al-Shabaab indblanding uden for Afrika, analyserer vi under inddragelse af resultater fra andre analyser. I artiklen beskriver vi først al-Shabaabs baggrund, radikaliserings og øgede betydning i Somalia som en direkte udløber af Etiopiens invasion af Somalia og angrebskrig mod De Islamiske Domstole. Dernæst fokuserer vi på al-Shabaabs terrorisme og viser, at den er geografisk begrænset til Somalia samt de lande i Afrika, som militært er involveret i krigen mod al-Shabaab. Dernæst undersøges al-Shaba-

abs forhold til al-Qaida, al-Shabaabs retorik både i forhold til global jihad og i forhold til den danske Muhammedtegningsag samt al-Shabaabs rekruttering og brug af foreign fighters. På denne baggrund konkluderes, at al-Shabaab er en somalisk oprørsgruppe, hvis dagsorden er nationalistisk-islamisk, og at al-Qaida-retorik om global jihad bruges til dels at legitimere oprørskampen som en retfærdig del af global jihad, der udkæmpes i Somalia (lokalt) og mod al-Shabaabs fjender i afrikanske lande (regionalt), dels i rekrutterings øjemed, men at al-Shabaab ikke har været aktiv i terrorisme uden for Afrika.

Baggrund for al-Shabaab

Selvom de fleste somaliere er muslimer, er der ikke generelt i det somaliske samfund tradition for at støtte eller praktisere konservative eller militante former for islam. Somaliere har langt overvejende praktiseret en fortrinsvis moderat og tolerant type af sunni-islam og har traditionelt tilhørsforhold til de tre sufi-ordener Quadiriya, Ahmediya og Salihya.

Der er dog historiske fortilfælde af specifikke grupper, der har benyttet sig af militant politisk islam. Her har den gennemgående agenda været at bekæmpe udefra kommende magter og indflydelse. Et af de mest kendte eksempler er Seyyid Mohamed Abdulle Hassans "jihad" mod kolonialmagterne i det tidlige 20. århundrede, og efterfølgende har flere andre militære grupper ladet sig inspirere af denne kobling mellem nationalisme og religion.

En af de grupper, som er set som en direkte forløber for al-Shabaab, er al-Itihaad al-Islamiya, som opstod i de tidlige 1980'ere (Marchal, 2011; Harper, 2012). Fra midt 2000'erne var al-Itihad under opløsning, splittet af klanstridigheder og interne konflikter. Flere medlemmer blev inkorporeret i blandt andet al-Shabaab og i de Islamiske Domstole, som en kort overgang i 2006 var ved magten i Somalia. Blandt centrale Somalia-forskere (Menkhaus, 2009; Marchal, 2011; Harper, 2012; Hansen, 2013) er der enighed om, at den udvikling, der fandt sted i forbindelse med de Islamiske Domstole og krigen mod disse domstole i 2006, havde afgørende betydning for det forhold, at al-Shabaab udviklede sig til Somalias mest indflydelsesrige og effektive militante bevægelse.

De Islamiske Domstole udsprang fra et løst netværk af klanbaserede shariadomstole, der stod for lokal sikkerhed og orden i forskellige nabolag i Mogadishu efter statens kollaps i 1991, i en kontekst der var præget af forfejlede internationale forsøg på at reinstallere en central magt i Somalia. Det var dog først i 2006, at Domstolene forenedes til en egentlig alliance. Dette skete efter at USA, i tæt samarbejde med Etiopien, besluttede at give sin fulde støtte og sponsorering til the Alliance for the Restoration of Peace and Counter-terro-

rism. Denne alliance var formet af en gruppe somaliske krigsherrer, som søgte øget indflydelse i Mogadishus magtelite, og som var dybt upopulære i den somaliske befolkning. Til omverdenens overraskelse lykkedes det i sommeren 2006 de Islamiske Domstole at bekæmpe krigsherrernes alliance og herefter overtage kontrollen med Mogadishu og dele af det sydlige og centrale Somalia. Domstolene etablerede en grad af sikkerhed og stabilitet i Somalia, som ikke var set siden statskollapset i 1991. De nød derfor stor popularitet hos befolkningen, til trods for at de også mødte nogen kritik for deres håndhævelse af strikte sharialove (Harper, 2012; Samatar, 2006).

I månederne hvor domstolenes indflydelse steg, blev deres interne splittelse imidlertid også gradvist tydeligere, og dette blev udnyttet af den spirende al-Shabaab bevægelse. Al-Shabaab blev dannet af Aden Hashi Ayro i 2004 som en reaktion på en serie CIA-operationer, der rettede sig mod somaliere, som USA beskyldte for at stå bag ambassadebombningerne i Østafrika i 1998. En af de dræbte var Ayros svoger, og for at beskytte sig dannede han en milits af bodyguards. Der var tale om en lille gruppe, som med Etiopiens krig – krigen mod De Islamiske Domstole – voksede i betydning (Erslev Andersen, 2009a; Barnes og Hassan, 2007). Særligt Sheik Hassan Dahir Aweys, som tidligere havde stået i spidsen for al-Itihaad al-Islamiya, spillede en væsentlig rolle, dels i rekrutteringen af al-Shabaab-kombattanter fra de Islamiske Domstole, dels ved at erklære jihad mod Etiopien. Den etiopiske leder Meles Zenawis modsvar var at lancere en storstilet militær invasion af Somalia. Zenawi fik fuld opbakning og militær støtte fra USA.

Denne invasion og efterfølgende besættelse blev af de intervenserende styrker retfærdiggjort som et nødvendigt tiltag i den globale krig mod terror. Dog er der blandt forskere enighed om, at den i stedet var med til at producere præcis den radikaliserings, som invasionen angiveligt var lanceret til at bekæmpe (Marchal, 2011; Menkhau, 2009; Moe, 2012; Hansen, 2013).

Efter kun en uges kampe var de Islamiske Domstole nedkæmpet. På baggrund af invasionen fik al-Shabaab imidlertid større støtte end nogensinde, da gruppen nu kunne positionere sig som den ledende nationalistiske islamske gruppe i modstanden mod udenlandsk besættelse (Marchal, 2011; Harper, 2012; Menkhau, 2009). “På intet tidspunkt før den Etiopiske intervention havde radikaliserings været så høj, og på intet tidligere tidspunkt havde så mange været klar til at miste deres liv i kampen mod dem, de så som besættelsesstyrker”, konkluderer Marchal og hævder endvidere, at sammenfaldet mellem den etiopiske invasion og den stærkt øgede støtte til al-Shabaab viser, at bevægelsen – til trods for sin retoriske tilslutning til jihad – fik succes og tilhængere ved at operere som en ultranationalistisk bevægelse.

Han underbygger ydermere dette med en gennemgang af al-Shabaabs selvmordsbombeangreb fra 2006 til 2010. Selvmordsbomber var en ny al-Qaida-inspireret taktik, som ikke var en del af krigen inden 2006, men Marchals gennemgang af angrebene dokumenterer dog klart, at målene for aktionerne er de etiopiske styrker, de internationale intervenserende styrker og den internationalt indsatte og støttede overgangsregering (Marchal, 2011)

Splittelse og forholdet til al-Qaida (AQ)

Man kan tale om transnationale dimensioner af al-Shabaabs kamp i den udstrækning, at gruppen begyndte at benytte sig af nye aktionsformer såsom selvmordsaktioner, og derved at udefrakommende krigere, *foreign fighters*, har tilsluttet sig bevægelsen i Somalia. Det står klart, at al-Shabaab benytter sig af en global framing, idet bevægelsen fremstiller sin kamp som en del af en jihad, som udkæmpes internationalt af al-Qaida (Henne, 2013; Harper, 2012). Samtidig er der ikke tegn på stærkere transnationale links, ej heller en tilsidesættelse af lokale agendaer og splittelser til fordel for en samlet global agenda, som man ville se, hvis gruppen var i stand til at mobilisere på tværs af klaninteresser (Henne, 2013).

Forskningen peger på, at al-Shabaabs globale framing gennemgående har været nært forbundet med internationale interventioner i Somalia (Henne, 2013: 86; se også Harper, 2012; Marchal, 2011). Framingprocesser beskriver, hvorledes oprørs- eller sociale bevægelser fortolker og fremstiller narrativer om sociale og politiske tilstande og begivenheder på måder, der legitimerer deres egen kamp, så potentielle tilhængere mobiliseres, og der opnås støtte. *Diagnostic framing* identificerer problem og attribuerer skyld og årsager, *prognostic framing* fremsætter løsningsforslag og strategier, og *motivational framing* udvikler rationaler for handlen ofte af mere følelsesmæssig art (Snow, 2004).

Al-Shabaab fremstillede hovedproblemet i Somalia som udefrakommende invasion og besættelse, hvilket bevægelsen ydermere framede som et eksempel på en bredere global tendens til at undertrykke muslimer og muslimsk politisk orden; denne kobling tjente formålet at motivere til en bred mobilisering til at "befri" Somalia fra illegitime besættelsesstyrker.

Som nævnt var invasionen i 2006 central i forhold til at styrke fremkomsten af al-Shabaab, og efterfølgende har al-Shabaab fremstillet konflikten i Somalia som en kamplads for global jihad (se CTA, 2013: Baggrund om Harakat al-Shabaab al-Mujahidin). I de senere år er særligt afrikanske styrker i African Mission in Somalia (AMISOM) og FN blevet fremstillet af al-Shabaab som de uønskede besættelsesmagter og mål for jihad (Henne, 2013). Ved retorisk at tilslutte sig en global jihad søger al-Shabaab at fremstille sig selv som den bedste

forsvarer af somalisk nationalisme mod udefrakommende besættelsesmagter. Dette er centralt i strategien for at tiltrække diaspora og andre muslimer til at komme til Somalia og kæmpe. Der er imidlertid ingen beviser på, at al-Shabaab har kæmpet en global jihad uden for Afrika.

I et telefoninterview i 2011 blev den tidligere prominente al-Shabaab (og tidligere al-Itihaad leder) Sheik Hassan Dahir Aweys spurgt om de primære årsager bag al-Shabaabs kamp. Hertil var hans svar:

Vi kæmper af tre grunde. For det første er vores land blevet invaderet. For det andet bliver vi forhindret i at praktisere vores religiøse overbevisning. For det tredje kæmper vi mod dem, der blokerer vort folks interesser, ved at forhindre dem i at etablere en islamisk regering. Vi deler al-Qaedas tankemåde, men ... al-Shabaab har ikke et administrativt samarbejde med Al-Qaeda (Harper, 2012: 88).

Al-Shabaab har vist sig effektiv i rekruttering af personer i diasporaen til deres kamp. Det vakte især stor bekymring i USA, da det i 2009 kom frem, at mere end 20 somaliere fra diasporaen i Minnesota var draget til Somalia for at støtte al-Shabaabs kamp. Efterretningstjenester i Vesten fokuserede i stigende grad på al-Shabaabs forbindelser og effektive rekruttering især i England og Sverige, men også i Danmark, hvorfra et betydeligt antal er rejst til træningslejre i Somalia. I mindst tre tilfælde har dansk-somaliere været indblandet i terrorisme: en selvmordsaktion ved en dimission på Mogadishu Universitet i oktober 2009, hvor en snes nyuddannede læger samt fire ministre blev dræbt, en selvmordsaktion i Mogadishu lufthavn i september 2010, hvor 24 blev dræbt samt den såkaldte "øksemands" angreb på Kurt Vestergaard 1. januar 2010 (Politiken, 2010; CTA, 2014; Shinn, 2011). Bekymringen i de vestlige tjenester går på, at personer, der tager til Somalia og får træning og måske også kamperfaring, kan vende tilbage til Danmark med henblik på at gennemføre terrorisme her.

Med undtagelse af "øksemanden" er der imidlertid ingen kendte eksempler på dette. Og det står også klart, at "øksemanden" handlede på egen hånd og ikke var styret af al-Shabaab, der ikke havde taget del i organiseringen, og som efterfølgende fralagde sig ansvaret for handlingen – om end de billigede den (jf. CTA, 2013). Selvom gerningsmanden ifølge den danske efterretningstjeneste havde kontakter til al-Shabaab, var hans handling således hverken styret, organiseret eller beordret af al-Shabaab.

Undertiden trækkes det mislykkede bombeangreb på Londons Undergrundsbane 21. juli 2005 frem, der fandt sted to uger efter det store terroran-

greb i London, som et eksempel på et terrorplot med forbindelse til Somalia og al-Shabaab (Harper, 2012). Grunden er, at gerningsmændene havde afrikanske rødder i Etiopien, Ghana og Somalia. Men dels har man ikke kendskab til, at al-Shabaab var begyndt at rekruttere internationalt på dette tidspunkt, dels var plottet ifølge de dømte tænkt som en protest mod krigen i Irak.

Et tredje eksempel på al-Shabaab-indblanding i terrorisme i lande uden for Afrika er det såkaldte Holsworthy Barracks Plot, et masseskyderi på en militærbase i Sydney, der i en tidlig fase blev bremset af australsk antiterrorberedskab. I en analyse gennemført af Andrew Zammit for det anerkendte forskningscenter Combating Terrorism Center West Point konkluderes det, at plottet

ikke var igangsat eller styret af al-Shabaab. Det kan tilføjes, at ingen af de tre dømte havde modtaget træning i en oversøisk jihadist lejr. At gruppen bag plottet sendte to individer til Somalia, men at den ene ikke kunne klare træningen og vendte tidligt tilbage uden at tage del i plottet. Den anden blev senere rapporteret savnet i Somalia (Zammit, 2012).

Efterretningstjenester og analytikere har konkluderet, at Westgate Mall-angrebet var en del af al-Shabaabs kamp mod de afrikanske/kenyanske tropper i Somalia, hvortil yderligere kommer, at omstændighederne under angrebet endnu ikke er opklaret, og at der er tvivl om, hvilken rolle al-Shabaab, respektive de kenyanske sikkerhedsstyrker spillede. Hvorom alt er, er det mest nærliggende at se Westgate Mall-terrorismen som et regionalt anliggende, der ikke ændrer trusselsbilledet mod Vesten, sådan som PET også konkluderede (Erslev Andersen, 2014). Vi kan således konkludere, at der ikke er kendte eksempler på, at al-Shabaab har været direkte indblandet i terrorisme uden for Afrika.

Når vestlige efterretningstjenester er bekymrede for, at al-Shabaabs oprørskrig og jihadtræning kan udgøre en direkte trussel mod vestlige lande, herunder Danmark, skyldes det erfaringerne fra al-Qaida, først og fremmest de store terroraktioner i New York og Washington 11. september 2001 og London 7. juli 2005. Især angrebene 11. september 2001 må tilskrives tilstedeværelsen af al-Qaida-faciliteter og træningslejre i Afghanistan. Der er imidlertid en væsensforskel mellem al-Qaida og stort set alle andre militante jihadgrupper, nemlig at al-Qaida ene og alene i forbindelse med sin rekruttering til træningslejrene i Tora Bora bjergene udviklede en global jihaddagsorden, mens alle andre kendte grupper, herunder al-Shabaab, er eller har været involveret i en lokal /regional oprørskrig, der er deres primære dagsorden. I perioden fra 1996, tidspunktet hvor Osama Bin Ladin slog sig ned i Afghanistan, og hvor al-Qaida træningslejre for alvor blev udbygget, blev de personer, som al-Qaida havde

rekrutteret i de vestlige lande, efter endt træning sendt tilbage, hvor de kom fra, for at gennemføre terrorisme. Al-Qaida var ikke en del af borgerkrigen i Afghanistan. Gruppens dagsorden var at bekæmpe Vesten, især USA, med henblik på at befri det arabiske Mellemøsten for de u-islamiske regimer, der i al-Qaidas fortolkning blev holdt ved magten af Vesten, især USA (Erslev Andersen og Aagaard, 2002). Taliban, der var kommet til magten i Kabul 1996, og som gav al-Qaida tilladelse til at opholde sig i Afghanistan, insisterede på, at al-Qaida holdt sig ude af den afghanske borgerkrig (Brown, 2010). Al-Qaidas træning sigtede derfor på at uddanne terrorister til aktioner i Mellemøsten og Vesten. Dertil havde organisationen etableret træningslejre, den rekrutterede i Vesten, og den havde en del mæcener, fx i de arabiske gulflande, der forsynede den med betydelige pengebeløb. Når al-Shabaab rekrutterer i diasporaen, ved vi, det er for at tiltrække personer til deres kamp i Somalia, herunder til terroraktioner mod regimet i Somalia eller de stater i Afrika, der sender tropper til Somalia eller for at samle penge ind. Der er ingen indikationer på, at de træningslejre, al-Shabaab har etableret og drevet i Somalia, er drevet med henblik på at træne personer til at gennemføre terrorisme i vestlige lande. Størstedelen af de foreign fighters, der er rekrutteret til al-Shabaab, er personer med somalisk baggrund i de afrikanske nabolande, en mindre gruppe er somaliere fra diasporaen i Vesten, og endelig er der en lille gruppe af personer, der ikke har etnisk relation til Somalia (Shinn, 2011). Det er tegn på, at der er to typer træningslejre i Somalia, nemlig primært til dem der rekrutteres lokalt, og som trænes til oprørssoldater, og dem der er rekrutteret i udlandet, der især skal bruges til terrorisme som fx selvmordsaktioner. Den sidste type lejre synes at være blevet ledet af al-Shabaab-personer med relationer til al-Qaida og erfaringer fra Afghanistan eller Irak, som fx Saleh Ali Saleh al-Nabhan, som amerikanerne mener var involveret i terrorhandlinger mod de amerikanske ambassader i Kenya og Tanzania i 1998 samt hovedmand bag angreb mod et israelsk hotel og fly i Mombasa i 2002. al-Nabhan blev dræbt af amerikanerne i 2009. Det var akkurat al-Nabhan sammen med andre al-Shabaab-ledere som Abu Mukhtar Robow og Ahmed Abdi Godane (Mukhtar Abu al-Zubair), som, inden han blev offer for et amerikansk droneangreb i september 2014, i interviews opfordrede udlændinge til at drage til Somalia og støtte "den globale jihad" på al-Shabaabs slagmarker her (Kohlmann, 2009).

Al-Shabaabs rekruttering af foreign fighters har lige fra starten har været en alvorlig kilde til splittelse i organisationen. Således gjorde De islamiske Domstole alt for at forhindre, at udlændinge kom ind i landet for at tilslutte sig al-Shabaab ved at stille sig op i lufthavnen i Mogadishu og simpelthen nægte dem indrejse. Da al-Shabaab blev stærkere, overtog gruppen kontrollen i lufthavnen

og fik de tilrejsende visiteret til forskellige lejre og områder. Men splittelsen blev ved at gøre sig gældende i al-Shabaab helt frem til i dag, hvor spørgsmålet om foreign fighters og forholdet til al-Qaida har ført til intern borgerkrig i al-Shabaabs ledelse. Splittelsen skyldes formentlig forskellige klienttilhørsfold blandt lederne (Kohlmann, 2009; Hove, 2012). Akkurat klanstrukturer gjorde, at det ikke lykkedes al-Qaeda at etablere sig i Somalia, som de forsøgte i begyndelsen af 1990'erne (Harmony Project, 2007).

En anden grund til, at vestlige efterretningstjenester er bekymrede for, at al-Shabaab vil rekruttere med henblik på at træne personer til at udføre terrorisme i vestlige lande, er ledernes retorik i interviews samt rekrutteringsvideoer blandt andet på Youtube. Der er især to forhold, der vækker bekymring: Det ene er al-Shabaabs opbakning til al-Qaidas ideologi og fra februar 2012 faktiske tilknytning til al-Qaida, og det andet er de trusler om angreb på Vesten, der fremsættes, og for Danmarks vedkommende især trusler om at angribe danske mål for at hævne de karikaturer af profeten Muhammed, *Jyllands-Posten* offentliggjorde i september 2005. Det er imidlertid vigtigt at skelne mellem trussel og risiko: Alle kan fremsætte trusler, men det kræver ressourcer, vilje og kapacitet at gøre en alvor af truslerne. Viser en analyse, at den eller de, der fremsætter trusler, også har ressourcer, kapacitet og vilje til at gennemføre, er risikoen høj. Fremsættes trusler, uden at der kan dokumenteres kapacitet, vilje og ressourcer, er de tomme og risikoen lille. Det kan ikke dokumenteres, at al-Shabaab har ressourcer og kapacitet til at gennemføre egentlig terrorisme uden for Afrika. Med hensyn til vilje er billedet mere sammensat, eftersom der jo faktisk fremsættes trusler, men hvad der i denne sammenhæng er bemærkelsesværdigt er, at al-Shabaab eksplicit fralægger sig ansvaret for aktioner, der i medierne tilskrives al-Shabaab. Det gælder både i Sydney-plottet og i den danske sag med "øksemanden" som også understreget af CTA i erklæringen om al-Shabaab (CTA, 2013). Dette er bemærkelsesværdigt og kan skyldes, at al-Shabaab af strategiske grunde ikke i konkrete sager vil sættes i forbindelse med terrorisme i Vesten, fordi det utvivlsomt vil øge det internationale pres mod dem. Når al-Shabaab alligevel fremsætter trusler mod Vesten, tyder alt på, det sker i framing øjemed: Der fremsættes trusler, ydes støtte til al-Qaida-ideologi og global jihad for at fremstå som del af et al-Qaida-projekt og dermed tiltrække rekrutter til den nationale-islamiske kamp i Somalia. Denne framing gælder i høj grad også retorikken om Muhammedtegningerne. I 2006 begyndte al-Qaida-lederne at rekruttere og mobilisere på grundlag af denne sag, og navnlig efter genoptrykningen af tegningerne i danske aviser i februar 2008 blev Muhammedtegningsagen en obligatorisk reference i alle jihaderklæringer (Erslev Andersen, 2009b). Det ville have været yderst mærkeligt, dersom

al-Shabaab ikke udtrykte sin vrede over denne sag og truede med at ville hævne den. Som påvist af flere forskere, heriblandt Henne, fremstår al-Shabaabs retorik om sagen ganske fragmenteret og usystematisk (Henne, 2013: 87).

Konklusion

På trods af al-Qaida-retorik og trusler kan det ikke dokumenteres, at al-Shabaab har været direkte indblandet i terrorisme uden for Afrika, ej heller har al-Shabaab trænet udenlandske jihadister med henblik på at sende dem tilbage til deres hjemlande for at gennemføre terrorisme. Brugen af al-Qaida retorik, tilslutningen til al-Qaida i februar 2012, som der internt i al-Shabaab ledelsen er voldsom uenighed om, samt trusler, herunder trusler mod Danmark i forlængelse af Muhammedtegningssagen, er framing af al-Shabaabs kommunikation med henblik på dels at legitimere oprørskampen som en retfærdig del af global jihad, dels derved bedre at kunne rekruttere i diasporaen til kampen i Somalia. Det kan dokumenteres, at personer, der har været i al-Shabaabs træningslejre, er blevet brugt i al-Shabaabs kamp såvel lokalt i Somalia som regionalt i krigsførende lande i Afrika, herunder i selvmordsaktioner, men ikke at der er personer, der har været trænet til at gennemføre al-Shabaab-aktioner uden for Afrika.

Når der henvises til en stor trussel om terrorisme i Vesten fra personer, der er trænet i al-Shabaabs træningslejre, er der således ikke empirisk belæg for det. Legitimeringen af de store initiativer, der tages på det udenrigs- og bistandspolitiske område, fx i form af Counter Violent Extremism (CVE) på Afrikas Horn, og som følges op af såkaldte af-radikaliseringsprojekter rettet mod blandt andre den somaliske diaspora i Danmark med henvisning til, at al-Shabaab er globalt orienteret terrorgruppe, der træner europæisk-somalier til terrorisme i Europa og Danmark, savner empirisk begrundelse og dokumentation. For så vidt der er belæg for legitimeringen i klassificerede kilder (hemmelige efterretninger), der kun deles af en særdeles begrænset gruppe i det danske samfund uden politisk eller parlamentarisk kontrol, giver dette anledning til at rejse en problemstilling om demokratisk underskud. Den manglende empiriske dokumentation for, at al-Shabaab er en global terrorgruppe med operative ambitioner i Europa, giver med andre ord anledning til en række problemer, dels i forhold til begrundelsen for brug af betydelige bistandsmidler, dels af politisk og demokratisk art. Givet denne konklusion, vil det være både fagligt interessant og en politisk presserende opgave at undersøge, hvad truslerne fra foreign fighters i andre konfliktzoner som fx Syrien baserer sig på.

Noter

1. Paradeeksemplet på truslen fra Syrienkrigere er Mehdi Nemmouche, en franskmand af algerisk herkomst, der 24. maj 2014 skød og dræbte fire personer på et jødisk museum i Bruxelles. Gerningsmanden havde været knap et år i Syrien som brutal fangevogter ved et fængsel drevet af Islamisk Stat for Irak og Levanten (ISIL), men hans motiver for at være i Syrien var af tidligere ISIL-gidsler, der vidnede i retssagen, omstridte. Forud for sit ophold i Syrien havde han en årelang baggrund som kriminel på kant med systemet. Det er med andre ord ikke muligt at fastslå, om Nemmouche udførte sin udåd i Bruxelles, fordi han var tidligere Syrienkriger eller af andre grunde (The Independent, december 2014).
2. Søgninger var foretaget på offentligt tilgængelige databaser med fokus på angreb, hvor al-Shabaab har været involveret, eller hvor det påstås, at de var involveret. Vi har desuden brugt DIIS' egen database, "Database of Islamist Terror-plots in the West 2000 – onwards". Databasen er under opdatering, men vil blive offentligt tilgængelig. Vi har konsulteret eksisterende analyser og redegørelser foretaget af andre analytikere og prominente forskningsinstitutter, både igennem søgninger og i enkelte tilfælde gennem personlig korrespondance. Henvisninger til kilder og litteratur er angivet fortløbende i analysen.

Litteratur

- Barnes, Cedric og Harun Hassan (2007). The rise and fall of Mogadishu's Islamic courts. *Journal of Eastern African Studies* 1 (2): 151-160.
- Berlingske (2010). Det er også for at sikre Danmark. Udviklingsminister Søren Pind vil bruge nogle af ulandspengene til at bekæmpe ekstremisme i udemokratiske lande, 3. december.
- Berlingske (2013). PET-chef om Syrien-krigere: Vi har de nødvendige redskaber, 24. september.
- Brown, Vahid (2010). The facade of allegiance: Bin Ladin's dubious pledge to Mullah Omar. *CTC Sentinal* 3 (1): 1-6.
- CTA (2013). *Baggrund om Harakat al-Shabaab al-Mujahidin*. Erklæring 16. december + erklæring om træningslejre i Somalia i Ankeekstrakt i sagen Statsadvokaten i Viborg mod Guleed Mohamed Warsame og Nuur Mohamad Warsame, Domsdato 25. marts 2013.
- CTA (2014). *Vurdering af terrortruslen mod Danmark*, 12. december.
- Directorate-General for Internal Policies (2014). *Preventing and Countering Youth Radicalisation in the EU*. Bruxelles: European Parliament, Directorate-General for Internal Policies, Policy Department. Citizens' Rights and Constitutional Affairs.
- Ekstra-Bladet (2015). Ekspert: Frygter det er Syrien-krigere. Franske islamister med erfaring fra Syrien-krigen skaber frygt og har tidligere stået bag angreb, 7. januar.

- Erslev Andersen, Lars (2009a). Piracy in the Gulf of Aden: reflections on the concepts of piracy and order, pp. 79-103 i Nanna Hvidt og Hans Mouritzen (red.), *Danish Foreign Policy Yearbook 2009*. København: DIIS.
- Erslev Andersen, Lars (2009b). Al-Qaidas styrke og sårbarhed. Salafisme og krigen mod terror. *Historisk Tidsskrift* 109 (1): 124-153.
- Erslev Andersen, Lars (2014). Al-Qaeda som talehandling, pp. 69-93 i Lars Erslev Andersen (red.), *Terrorisme og Trusselsvurderinger*. København: DIIS.
- Erslev Andersen, Lars (2015). Attentatmænd i Paris var soloterrorister – ikke Syrien-krigere, *DIIS Comment* 13. januar. <http://www.diis.dk/node/4689> (13. april 2015).
- Erslev Andersen, Lars og Jan Aagaard (2002). *Den afghanske forbindelse. Afghanistan-veteraner, al-Qaida-netværk og den globale terrorisme*. København: Mellemfolkeligt Samvirke.
- Europakommissionen (2014). European Commission: Home Affairs; RAN Internal and External dimensions (RAN INT/EXT), http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/about-ran/ran-int-ext/index_en.htm
- Gemmeli, Tobias (2014a). *Online-radikalisering. Et uafklaret begreb. Litteraturreview af definitioner og tilgange inden for online-radikalisering* (del 1 af 3). DIIS Rapport 2014:07.
- Gemmeli, Tobias (2014b). *Online-radikalisering: en rundrejse i forskningslitteraturen. Litteraturreview af definitioner og tilgange inden for online-radikalisering* (del 2 af 3). DIIS Rapport 2014:08.
- Gemmeli, Tobias (2015). *Online-radikalisering: forebyggelse på internettet. Litteraturreview af definitioner og tilgange indenfor online-radikalisering* (del 3 af 3). Under udgivelse som DIIS Report.
- Hansen, Stig Jarle (2013). *Al Shabaab in Somalia: The History and Ideology of a Militant Islamist Group, 2005-2012*. London: Hurst
- Harmony Project (2007). *Al Qaeda's (Mis)Adventures in the Horn of Africa*. Combating Terrorism Center at West Point.
- Harper, Mary (2012). *Getting Somalia Wrong? Faith, War and Hope in a Shattered State*. London: Zed Books.
- Hegghammer, Thomas (2013). Should I stay or should I go? Explaining variation in Western Jihadists' choice between domestic and foreign fighting. *American Political Science Review* 107 (1): 1-15.
- Henne, Peter S. (2013). Is all Jihad local? Transnational contention and political violence in Somalia, pp. 73-93 i Emma Leonard og Glibert Ramsey (red.), *Globalizing Somalia, Multilateral, International, and Transnational Repercussions of Conflict*. New York: Bloomsbury.

- Hove, Søren (2012). *Somalias al-Shabaab og al-Qaeda – mellem national oprørsbevægelse og international terrorisme*. DIIS Report 2012:11.
- Hove, Søren (2014). The comeback kid – hvorfor et presset al-Qaeda alligevel klarer sig, pp. 54-68 i Lars Erslev Andersen (red.), *Terrorisme og Trusselsvurderinger*. København: DIIS.
- ICSR (2014). Joseph A. Carter, Shiraz Maher, Peter R. Neumann, *#Greenbirds: Measuring Importance and Influence in Syrian Foreign Fighter Networks*. London: The International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence.
- Kohlmann, Evan F. (2009). *Shabaab al-Mujahideen: Migration and Jihad in the Horn of Africa*. NEFA Foundation Report.
- Marchal, Roland (2011). *The Rise of a Jihadi Movement in a Country at War. Harakat al-Shabaab al-Mujaheddin in Somalia*. Rapport for CNRS, SciencesPo Paris. http://www.sciencespo.fr/ceri/sites/sciencespo.fr/ceri/files/art_RM2.pdf (13. april 2015).
- Menkhaus, Ken (2009). *Somalia after the Ethiopian Occupation. First Steps to End the Conflict and Combat Extremism*. Rapport, Enough Project. <http://enoughproject.org/publications/somalia-after-ethiopian-occupation-first-steps-end-conflict-and-combat-extremism>
- Moe, Louise Wiuff (2012). Towards new approaches to statehood and governance in Africa: the Somali crisis reconsidered, pp. 87-105 i Scarlett Cornelissen, Fantu Cheru og Timothy Shaw (red.), *Africa and International Relations in the Twenty-First Century: Still Challenging Theory?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Okstrøm, Olive og Uffe Jørgensen (2013). Terror-ekspert: Næste gang rammer de os. Interview med Magnus Ranstorp om al-Shabaab angreb i Nairobi, *BT*, 23. september.
- Politiken* (2010). Dansk-somalier i selvmordsaktion i Mogadishu, 29. september.
- Politiken* (2013). PET og Bødskov vil drive klapjagt på danske krigere i Syrien, 19. juni.
- Politiken* (2015). Mette Frederiksen: Terrortruslen var desværre også høj i forgårs, 8. januar.
- Rand, Dafna og Anthony Vassalo (2014). *Bringing the Fight Back Home. Western Foreign Fighters in Iraq and Syria*. CNAS Policy Brief, Washington, DC: Center for a New American Security. http://www.cnas.org/sites/default/files/publications-pdf/CNAS_ForeignFighters_policybrief.pdf (13. april 2015).
- Ranstorp, Magnus (2014). The foreign policy essay: Scandinavian foreign fighters – trends and lessons. *Lawfare*, 7. december.
- Samatar, Ahmed (2006). The miracle of Mogadishu. *Review of Political Economy* 33 (109): 581-587.
- Shinn, David (2011). Al Shabaab's foreign threat to Somalia. *Orbis* 55 (2): 203-215. <http://www.fpri.org/docs/media/alshabaab.pdf> (13. april 2015).

- Snow, David A. (2004). Framing processes, ideology, and discursive fields, pp. 380-412 i David A. Snow, Sarah A. Soule og Hanspeter Kriesi (red.), *The Blackwell Companion to Social Movements*. Oxford: Blackwell Publishing.
- StarTribune* (2012). Hundreds of "lone wolves" are out there, European Union official says, 22. marts.
- The Independent* (2014). Brussels Jewish museum massacre suspect Mehdi-Nemmouche is Syrian captor, claims kidnapped journalist, 6. september.
- Van Zuijdewijn, Jeanine de Roy (2014). The foreign fighters' threat: What history can (not) tell us. *Perspectives on Terrorism* 8 (5): 59-73.
- Weekendavisen* (2014). Nye terrorplaner, 17. juli.
- Zammit, Andrew (2012). The Holsworthy Barracks plot: a case study of an al-Shabab support network in Australia. *CTC Sentinel* 5 (6): 13-16. <https://www.ctc.usma.edu/v2/wp-content/uploads/2012/06/CTCSentinel-Vol5Iss67.pdf> (13. april 2015)